

Cytowanie

CHICAGO: B.H. Toszek, Projekt reformy parlamentarnej w Walii. (Nie)ostatnia odsłona dewolucji, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2024, nr 2, s. 55–65, <https://doi.org/10.15804/ppk.2024.02.04>

APA: Toszek, B.H. (2024), Projekt reformy parlamentarnej w Walii. (Nie)ostatnia odsłona dewolucji, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” nr 2, s. 55–65, <https://doi.org/10.15804/ppk.2024.02.04>

Bartłomiej H. Toszek

ORCID ID: 0000-0003-2989-7168

Uniwersytet Szczeciński

E-mail: bartlomiej.toszek@usz.edu.pl

Projekt reformy parlamentarnej w Walii. (Nie)ostatnia odsłona dewolucji

Słowa kluczowe: Walia, dewolucja, Parlament Walijski, reforma parlamentarna

Keywords: Wales, devolution, Welsh Parliament, parliamentary reform

Streszczenie

W artykule przedstawiono projekt ustawy o członkach i wyborach do Parlamentu Walijskiego z 2023 r. Wykorzystując analizę instytucjonalno-prawną, metody wykładni i systemową, autor wykazuje, że implementacja przedmiotowego projektu będzie stanowiła istotny element procesu kształtowania regionalnego systemu parlamentarnego, w którym tradycje parlamentaryzmu brytyjskiego nie będą jedynym punktem odniesienia.

Abstract

Parliamentary Reform Project in Wales. The (Not)Last Scene of Devolution

The article presents Senedd Cymru (Members and Elections) Bill 2023 regulations. Using institutional and legal analysis, interpretation and systemic methods the author demon-

strated that implementation of the Bill will constitute an important element of shaping the regional parliamentary system process in which British parliamentary traditions will not be the only point of reference.

✱

Ewolucyjne umacnianie pozycji ustrojowej władz walijskich doskonale ilustruje znane powiedzenie byłego szefa egzekutywy regionalnej Rona Daviesa, że „dewolucja to proces, a nie wydarzenie”¹. Istotnie, powołane na mocy *Government of Wales Act 1998* Walijskie Zgromadzenie Narodowe (*National Assembly for Wales*, NAW), które początkowo było wyposażone jedynie w kompetencje do stanowienia prawa wykonawczego w stosunku do ustaw Parlamentu Brytyjskiego i tylko w określonym ustawowo obszarze, stosunkowo szybko (bo już w 2006 r.) otrzymało ograniczone uprawnienia do stanowienia prawa pierwotnego, a po trzecim referendum dewolucyjnym w 2011 r. zostało wyposażone w prawo tworzenia aktów rangi ustawowej². Na podstawie *Government of Wales Act 2006* rozszerzona została lista spraw regulowanych na szczeblu regionalnym³, a dotychczasowa egzekutywa walijska (posiadająca status komitetu wykonawczego NAW) wyodrębniła się, tworząc Rząd Zgromadzenia Walijskiego (*Welsh Assembly Government*, WAG). Stosownie do postanowień *Wales Act 2014* wydłużono kadencję NAW (z 4 do 5 lat), wprowadzono zakaz łączenia mandatów członka legislatury regionalnej (*Assembly Member*) z mandatem członka Parlamentu Brytyjskiego (*Member of Parliament*, MP), a do kompetencji NAW przekazano ograniczone uprawnienia w zakresie stanowienia podatków⁴. Równocześnie zmieniono oficjalną nazwę WAG na „Rząd Walijski” (*Welsh Government*), która znajdowała

¹ R. Scully, R.W. Jones, *Territorial Politics in Post-Devolution Britain* [w:] *Developments in British Politics* 9, eds. R. Heffernan, P. Cowley, C. Hay, Basingstoke 2011, s. 128.

² Zob. szerzej: B.H. Toszek, E. Kuźlewska, *Od wizji do rzeczywistości. Dziesięć lat dewolucji w Walii*, Warszawa 2011, s. 83–116.

³ M. Kaczorowska, *Reformy dewolucyjne w Zjednoczonym Królestwie* [w:] *Era Blaira i Browna. Wybrane problemy polityczne rządów Partii Pracy w Zjednoczonym Królestwie 1997–2010*, red. F. Gołębski, P. Biskup, M. Kaczorowska, Warszawa 2010, s. 97–98.

⁴ L. Rajca, *Dewolucja jako szczególny proces decentralizacji w Wielkiej Brytanii* [w:] *Samorząd Terytorialny w Polsce i w Europie. Aktualne problemy i wyzwania*, red. K. Czarniecki, A. Lutrzykowski, R. Musiałkiewicz, Włocławek 2017, s. 153.

się w powszechnym użyciu niemal od początku samodzielnego bytu tego organu. Wreszcie, na mocy *Wales Act 2017* upoważniono NAW do samodzielnego dokonywania zmiany swojej nazwy oraz regulowania spraw dotyczących regionalnego systemu wyborczego. To ostatnie umożliwiło uchwalenie *Senedd and Elections (Wales) Act 2020* określającej zasady przekształcenia NAW w tytułowy organ (*Senedd Cymru*) oraz rozszerzenia czynnego prawa wyborczego (w wyborach regionalnych i lokalnych) na osoby w wieku 16–18 lat i tzw. „kwalifikujących się cudzoziemców”, tj. posiadających pozwolenia na wjazd lub pobyt na obszarze Wielkiej Brytanii, albo nie potrzebujących takiego pozwolenia na mocy przepisów szczególnych⁵. „W rezultacie, dewolucja w Walii przeszła transformację od modelu kompetencji powierzonych z legislaturą wyposażoną w wąskie uprawnienia w zakresie stanowienia prawa wykonawczego do modelu kompetencji zastrzeżonych, w którym [Parlament Walijski] posiada pełne uprawnienia do stanowienia prawa pierwotnego”⁶. Kolejnym etapem tego procesu (ukierunkowanym na wzmocnienie pozycji ustrojowej legislatury walijskiej) jest przygotowany przez egzekutywę regionalną *Senedd Cymru (Members and Elections) Bill*.

W niniejszym artykule przedstawiono postanowienia ostatniego ze wskazanych dokumentów, dotyczące sposobu dokonywania wyboru i liczebności członków Parlamentu Walijskiego (*Members of Senedd*, MSs) wraz z argumentami przemawiającymi za wdrożeniem tych rozwiązań, które były prezentowane przez wnioskodawcę. Założonym przez autora celem było wykazanie, że postulowane przez *Welsh Government* regulacje prowadzą do stopniowego ukonstytuowania systemu parlamentarnego, w którym tradycje parlamentarizmu brytyjskiego (a właściwie angielskiego) nie będą już wyłącznym, a tylko jednym z kilku czynników determinujących charakter tego systemu. Rozważania nad *Senedd Cymru (Members and Elections) Bill* prowadzono z wykorzystaniem analizy instytucjonalno-prawnej osadzonej w kontekście historycznym (umożliwiającej zarysowanie dotychczasowych i antycypowanie przyszłych kierunków rozwoju walijskiego systemu wyborczego), metody wykładni autentycznej (poprzez odwołanie się do interpretacji postanowień omawianego projektu aktu prawnego dokonywanych przez jego twórców,

⁵ *Supporting qualifying foreign citizens to vote in Wales*, Cardiff 2021, s. 3.

⁶ G. Evans, *Devolution in Wales: From Assembly to Parliament*, <https://ukconstitutionallaw.org/2020/04/15/gareth-evans-devolution-in-wales-from-assembly-to-parliament> (19.01.2024).

wskazujących na formalne i nieformalne aspekty urzeczywistnienia postulowanych rozwiązań) oraz metody systemowej (pozwalającej na ukazanie systemu parlamentarnego w Walii jako całości złożonej z oddziałujących na siebie wzajemnie elementów). Przy konstruowaniu niniejszego opracowania wykorzystano technikę analizy dokumentów zastanych, przy czym z uwagi na „świeżość” omawianego zagadnienia, odwoływano się przede wszystkim do informacji umieszczonych na stronach internetowych. Szczegółowa analiza tych materiałów umożliwiła potwierdzenie założonej we wstępie artykułu hipotezy badawczej.

I. Formuła ustrojowa *Senedd*

W obecnej formule ustrojowej *Senedd* jest regionalnym zgromadzeniem parlamentarnym, o jednoizbowej strukturze, wyposażonym w uprawnienia ogólne (tj. oparte na zasadzie domniemania kompetencji) w zakresie stanowienia prawa pierwotnego. Jedynie w obszarach wyznaczonych na mocy ustaw ustrojowych i szczególnych (bazujących na zasadzie odwracalności procesów dewolucyjnych) organem ustawodawczym dla Walii pozostaje Parlament Brytyjski. *Senedd* składa się z 60 członków, wybieranych w wyborach powszechnych, równych, bezpośrednich i tajnych. Część, tj. 2/3 składu wybieranych jest w 40 jednomandatowych okręgach wyborczych (*constituencies*) metodą „pierwszy przekracza linię mety” (*first-past-the-post*, FPP), w której mandat przypada kandydatowi uzyskującemu największą, względną liczbę (tj. niekoniecznie przekraczającą 50% ogółu oddanych) głosów. Pozostałych 20 MSs wybieranych jest w ramach regionalnego systemu uzupełniającego (tj. z list partyjnych, co wyklucza udział kandydatów niezależnych) w 5 wielomandatowych regionach wyborczych, metodą d’Hondta. „Wielkość regionów (z których wybiera się po 4 członków) sprawia, że efektywny próg wyborczy jest wystarczający aby uniknąć hiperproporcjonalności”⁷. Od 2014 r. wybory odbywają się zasadniczo co 5 lat (w pierwszy czwartek maja), a skrócenie kadencji Parlamentu Walijskiego może nastąpić jedynie w przypadku niedokonania nominacji jednego z MSs na stanowisko Pierwszego Ministra

⁷ L. McAllister, R. Campbell, S. Childs, R. Clements, D. Farrell, A. Renwick, P. Silk, *A Parliament that works for Wales*, Cardiff 2017, s. 132.

Walii (*First Minister of Wales*) w terminie określonym w treści *Government of Wales Act 2006* (tj. 28 dni od przeprowadzenia wyborów) lub w przypadkach szczególnych (tj. wyrażenia *votum* nieufności wobec *Welsh Government*, śmierci lub trwałej niemożliwości pełnienia obowiązków przez *First Minister*, a także jego rezygnacji ze stanowiska lub zaprzestania sprawowania mandatu członka *Senedd*)⁸. Bierne prawo wyborcze przysługuje osobom, które ukończyły 18 lat, posiadają obywatelstwo Wielkiej Brytanii, innego państwa należącego do Wspólnoty Narodów, terytorium zależnego tego państwa albo Irlandii, należą do grupy „kwalifikujących się cudzoziemców” lub są obywatelami państwa członkowskiego Unii Europejskiej posiadającymi prawo stałego pobytu w Wielkiej Brytanii. Nie mogą kandydować osoby zajmujące stanowiska publiczne wskazane w *Government for Wales Act 2006* oraz *The Senedd Cymru (Disqualification) Order 2020*, tj. sędziowie, urzędnicy służby cywilnej, członkowie regularnych sił zbrojnych, członkowie formacji policyjnych, członkowie zagranicznych organów stanowiących, osoby piastujące określone stanowiska w administracji publicznej⁹. Czynne prawo wyborcze posiadają natomiast osoby „zarejestrowane w spisie uprawnionych do głosowania; które w dniu wyborów [...] ukończyły 16 rok życia; posiadają obywatelstwo brytyjskie, irlandzkie, są [...] obywatelami państwa członkowskiego Wspólnoty Narodów, Unii Europejskiej lub kwalifikującymi się cudzoziemcami; ich prawo do głosowania nie zostało ograniczone prawnie [wyrokiem sądowym]”¹⁰.

II. Geneza reformy parlamentarnej

Formułowane od 2004 r. postulaty zwiększenia liczby członków legislatury regionalnej oraz zmiany sposobu ich wyboru doprowadziły ostatecznie do utworzenia parlamentarnej komisji specjalnej, której celem było określenie celowości (i ewentualnie trybu) przygotowania reformy parlamentarnej. Aby zdynamizować prace komisji, rządząca w regionie Partia Pracy zawarła (w grudniu 2021 r.) porozumienie z Partią Walii (*Plaid Cymru*), w którym

⁸ *Government of Wales Act 2006. Part 2*, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/32/part/2> (19.01.2024).

⁹ *Guidance for candidates and agents*, Cardiff 2020, s. 5.

¹⁰ *Senedd Elections FAQs*, <https://senedd.wales/election/senedd-election-faqs> (19.01.2024).

określono m.in. „zwiększenie do 80–100 liczby członków *Senedd*, wprowadzenie bardziej proporcjonalnej ordynacji wyborczej [...] oraz parytetów płci [na listach komitetów wyborczych]”¹¹. Porozumienie zostało niemal jednogłośnie zaaprobowane przez laburzystowską i nacjonalistyczną konferencje partyjne. Przemawiający podczas pierwszej z nich, były *First Minister* Alun Michael stwierdził, że „rozszerzenie składu *Senedd* jest konieczne, ponieważ przygoda z dewolucją jeszcze nie dobiegła końca. [...] Jest ono istotne przede wszystkim dla [...] polityków, którym brak dostatecznej liczby mandatów [w Parlamencie Walijskim] uniemożliwia skuteczną realizację swoich zamierzeń”¹². W oparciu o ustalenia między obu partiami, w maju 2022 r. *Welsh Government* poinformował *Senedd* o przystąpieniu do prac nad projektem reformy parlamentarnej obejmującej: zwiększenie liczby MSs do 96 (tj. o 36), zniesienie regionów wyborczych, wprowadzenie 16 w miejsce 40 istniejących *constituencies*, wprowadzenie ordynacji proporcjonalnej, w której rozdział mandatów następowałby w oparciu o metodę d’Hondta oraz wprowadzenie 50-procentowego parytetu płci¹³. Zdaniem szefa egzekutywy walijskiej, Marka Drakeforda wdrożenie tych rozwiązań prowadziłoby do „powstania nowoczesnego *Seneddu*, który byłby w stanie sprostać aktualnym potrzebom społeczeństwa walijskiego”¹⁴. Również przewodniczący *Plaid Cymru*, Adam Price podkreślił znaczenie proponowanej reformy dla wzmocnienia walijskiej demokracji poprzez ukształtowanie systemu parlamentarnego, który „będzie zdecydowanie odmienny od przestarzałego modelu westminsterskiego. Silniejszy, zróżnicowany wewnętrznie, bardziej reprezentatywny *Senedd* będzie miał szersze możliwości realizowania swojego podstawowego celu: rzeczywistego zmieniania na lepsze jakości życia Walijszyków”¹⁵. Odmienny pogląd wyraziła przewodnicząca regionalnych struktur Liberalnych Demokratów, Jane Dodds, uznając projekt za niedemokratyczny w części dotyczącej wprowadzenia ordynacji proporcjonalnej (ze względu na faworyzowanie dużych ugrupowań politycz-

¹¹ *The Co-operation Agreement 2021*, Cardiff 2021, s. 6.

¹² *Welsh Labour back increasing the size of the Senedd at party conference*, <https://nation.cymru/news/welsh-labour-back-increasing-the-size-of-the-senedd-at-party-conference> (19.01.2024).

¹³ *A way forward for Senedd reform*, <https://www.gov.wales/a-way-forward-for-senedd-reform> (19.01.2024).

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*.

nych) oraz niepotrzebny w części dotyczącej zmiany granic okręgów wyborczych (z uwagi na potencjalną dezorientację wyborców). Pozytywnie oceniła jedynie postulat wprowadzenia parytetu płci¹⁶. Jak należało się spodziewać, jednoznacznie krytycznie odniosło się do projektu drugie co do wielkości i największe opozycyjne ugrupowanie w Parlamencie Walijskim, tj. Partia Konserwatywna. Ówczesny sekretarz stanu ds. Walii, Simon Hart oraz jego następcą David T.C. Davies, zgodnie podkreślili, że „reformy ma na celu jedynie zapewnienie laburzystom pozostawania u steru rządów”¹⁷. Natomiast konserwatywny MS, Darren Millar oceniając koszty wdrożenia postulowanych przez *Welsh Government* zmian (szacowanych na niemal 18 mln GBP) stwierdził, że „Walia potrzebuje więcej lekarzy, dentystów, pielęgniarek i nauczycieli, a nie polityków”¹⁸. Pomimo pojawiających się głosów sprzeciwu, komisja specjalna rekomendowała *Senedd* przeprowadzenie reformy parlamentarnej według scenariusza nakreślonego w propozycji rządowej. Rekomendacja ta została zaaprobowana na sesji plenarnej (w czerwcu 2022 r.), co umożliwiło *Welsh Government* przystąpienie do działań ukierunkowanych na opracowanie projektu ustawy regionalnej dotyczącej przedmiotowej reformy.

III. Propozycje zmian systemu parlamentarnego

Ostatecznie, *Senedd Cymru (Members and Elections) Bill* wpłynął do Parlamentu Walijskiego we wrześniu 2023 r. W jego treści znalazły się zapowiadane wcześniej regulacje odnośnie zwiększenia liczby MSs do 96 oraz zmiany sposobów głosowania i liczenia głosów w wyborach do legislatury regionalnej. Projekt uwzględniał także postanowienia dotyczące wprowadzenia dla osób ubiegających się o mandat MS wymogu zamieszkiwania w Walii oraz skrócenia kadencji *Senedd*¹⁹. Nie znalazły się w nim natomiast regulacje związane

¹⁶ D. Deans, *Senedd reform: Plans for more politicians 'could freeze out LibDems'*, <https://www.bbc.com/news/uk-wales-politics-61406888> (19.01.2024).

¹⁷ *Senedd reform aim is to keep Labour in power, says UK minister*, <https://www.bbc.com/news/uk-wales-politics-61480667> (19.01.2024).

¹⁸ B. Weatherby, *Welsh Government to press ahead with plans increase Senedd members*, <https://www.independent.co.uk/news/uk/welsh-government-senedd-scottish-parliament-labour-northern-ireland-assembly-b2090411.html> (19.01.2024).

¹⁹ *Senedd Cymru (Members and Elections) Bill. Explanatory Memorandum*, Cardiff 2023, s. 12.

z określeniem liczby kobiet i mężczyzn na listach wyborczych, co przedstawiciele *Welsh Government* tłumaczyli poddaniem tej kwestii osobnej regulacji w ramach przygotowywanego *Gender Quotas (Wales) Bill*²⁰.

W uzasadnieniu do *Senedd Cymru (Members and Elections) Bill* wskazano, że:

1. zwiększenie liczby MSs „uczyni *Senedd* bardziej efektywnym i reprezentatywnym”²¹, analogicznie do 129-osobowego Parlamentu Szkockiego i 90-osobowego Zgromadzenia Irlandii Północnej, natomiast liczba 96 „wynika z rachunku matematycznego [...], odpowiadając liczbie planowanych 16 okręgów wyborczych, z których wybieranych będzie równa liczba reprezentantów”²²; rozbudowa *Senedd* została również określona jako konieczna, w kontekście planowanych przez władze krajowe zmian w strukturze *constituencies* do Parlamentu Brytyjskiego, których wdrożenie spowodowałoby zmniejszenie liczby walijskich okręgów wyborczych z 40 do 32 (i analogicznie liczby MPs z Walii);
2. wprowadzenie ordynacji proporcjonalnej „w formie, w jakiej funkcjonuje ona obecnie na poziomie regionów wyborczych, ujednotoci sposób głosowania, lepiej [...] odzwierciedli preferencje wyborcze, ułatwi tworzenie silnych, spójnych wewnątrznie partii politycznych, umożliwi partiom promowanie różnorodnych kandydatów [w ramach jednej listy wyborczej], aczkolwiek równocześnie [...] doprowadzi do zniknięcia bezpośredniej odpowiedzialności poszczególnych członków [Parlamentu Walijskiego] przed swoim elektoratem”²³; równocześnie 6-osobowa reprezentacja danego *constituency* powinna zapewnić efektywny próg wyborczy, bez konieczności wprowadzania progów ustawowego;
3. wprowadzenie metody d’Hondta przy liczeniu głosów oddanych w wyborach ma tę zaletę, że odwołuje się do mechanizmu znanego wyborcom oraz podmiotom odpowiedzialnym za przygotowanie i przeprowadzenie wyborów;

²⁰ M. Shipton, *Why has gender balance been removed from the Senedd Reform Bill?*, <https://nation.cymru/opinion/why-has-gender-balance-been-removed-from-the-senedd-reform-bill> (19.01.2024).

²¹ *Senedd Cymru...*, s. 12.

²² *Ibidem*, s. 23.

²³ *Ibidem*, s. 37.

4. wprowadzenie zamkniętych, tj. maksymalnie 8-osobowych list wyborczych w okręgach, z których wybieranych będzie 6 MSs zapewni możliwość uzupełnienia składu *Senedd* w razie utraty lub zrzeczenia się mandatu (bez potrzeby organizowania wyborów uzupełniających), a ponadto w większym niż dotychczas stopniu zwiąże kandydatów z wystawiającą ich w wyborach partią polityczną (eliminując możliwość samodzielnego startu indywidualnym kandydatom, których obecność w *Senedd* prowadziłyby do rozdrobnienia głosów)²⁴;
5. ograniczenie biernego prawa wyborczego do stałych mieszkańców Walii nie tylko wynika z logicznej przesłanki powierzania mandatu MSs osobom faktycznie zainteresowanym rozwiązywaniem problemów regionalnych, lecz ponadto „niweluje różnice w statusie osób posiadających bierne i czynne prawo wyborcze [...], a ponadto, w połączeniu z wprowadzeniem zamkniętych list wyborczych spowoduje, że wyborca nie będzie mógł jednocześnie wspierać danego ugrupowania i odmówić głosowania na konkretnego kandydata (ze względu na to, że nie jest on rezydentem walijskim)”²⁵;
6. powrót do 4-letniej kadencji *Senedd* umożliwi wyborcom częstsze formułowanie oceny działań władz regionalnych oraz zwiększy poziom legitymizacji tych władz, a w wymiarze praktycznym zmniejszy celowość przeprowadzania wyborów uzupełniających.

Do projektu włączono również szereg rozwiązań dotyczących poszczególnych mechanizmów funkcjonowania Parlamentu i Rządu Walijskiego, ale ich znaczenie dla funkcjonowania regionalnego systemu parlamentarnego ma znaczenie marginalne.

IV. Wnioski końcowe

Wejście w życie *Senedd Cymru (Members and Elections) Bill* będzie stanowiło istotny etap procesu budowania regionalnego systemu parlamentarnego, w którym słabnące (aczkolwiek wciąż jeszcze dominujące) wpływy wzorca brytyjskiego (a raczej angielskiego) będą stopniowo zastępowane rozwią-

²⁴ *Ibidem*, s. 40–41.

²⁵ *Ibidem*, s. 52.

zanimi wypracowanymi przez samych Walijszyków. Już samo zwiększenie liczby członków *Senedd* (o 60%), w stosunku do zmniejszenia liczby MPs wybieranych w Walii (o 20%) spowoduje, że Parlament Walijski zacznie być postrzegany (bardziej, niż ma to miejsce dotychczas), jako organ reprezentujący interesy regionalne w większym stopniu aniżeli szczupłe przedstawicielstwo walijskie w Parlamencie Brytyjskim (stanowiące zaledwie 4,08% ogólnej liczby MPs). Wprowadzenie wielomandatowych *constituencies*, zamkniętych list wyborczych (z faktycznym wykluczeniem możliwości samodzielnego startu kandydatów niezależnych), obowiązku stałego zamieszkania wyborców na obszarze Walii, a przede wszystkim metody d’Hondta przy liczeniu oddanych głosów – oznacza zerwanie z kilkusetletnią tradycją jednomandatowych okręgów wyborczych, w których głosy zlicza się metodą *first-past-the-post*, co daje równe szanse zwycięstwa każdemu z kandydatów (bez preferowania ugrupowań politycznych), a bierne prawo wyborcze warunkowane jest posiadaniem *sensu largo* obywatelstwa brytyjskiego, a nie miejscem zamieszkania. Skrócenie kadencji *Senedd* również stanowi odrębność w stosunku do zasadniczej (5-letniej) długości trwania pełnomocnictw (a w latach 2011–2022 ustawowo określonej kadencji) Parlamentu Brytyjskiego, co należy postrzegać jako efekt dążenia władz walijskich do zaznaczenia odmiennego charakteru obu zgromadzeń parlamentarnych.

W kontekście powyższych uwag należy uznać, że realizacja przedstawionego projektu będzie miała istotne znaczenie dla kształtowania się rodzimej (walijskiej) tradycji parlamentarnej, wypierając (w pewnym zakresie) wzorce wypracowane w wyniku wielowiekowej asymilacji prawno-politycznej z Anglią. Wydaje się jednak, że władze walijskie nie kierują się w swoich działaniach niechęcią do określonych mechanizmów ze względu na ich pochodzenie geograficzne, lecz dokonują pragmatycznych wyborów, implementując rozwiązania najbardziej odpowiadające regionalnym uwarunkowaniom, potrzebom i oczekiwaniom społecznym. Zakładając słuszność takiego rozumowania, funkcjonowanie obok siebie dwóch różnych systemów parlamentarnych, z których każdy będzie oddziaływał na kształtowanie poczucia tożsamości politycznej na innym poziomie, jednoznacznie wykaże, że walijskość nie musi być kształtowana w opozycji do brytyjskości, co z kolei stanowiłoby świadectwo sukcesu eksperymentu dewolucyjnego. Urzeczywistnienie się tego scenariusza oznaczałoby również zerwanie z naśladownictwem szkockich roz-

wiązań ustrojowych, które od ponad 25 lat stanowiły dla władz walijskich wzorzec postępowania na drodze dążenia do szerszej autonomii wewnętrznej.

Literatura

- Deans D., *Senedd reform: Plans for more politicians 'could freeze out LibDems'*, <https://www.bbc.com/news/uk-wales-politics-61406888>.
- Evans G., *Devolution in Wales: From Assembly to Parliament*, <https://ukconstitutional-law.org/2020/04/15/gareth-evans-devolution-in-wales-from-assembly-to-parliament>.
- Kaczorowska M., *Reformy dewolucyjne w Zjednoczonym Królestwie [w:] Era Blaira i Browna. Wybrane problemy polityczne rządów Partii Pracy w Zjednoczonym Królestwie 1997–2010*, red. F. Gołębowski, P. Biskup, M. Kaczorowska, Warszawa 2010.
- McAllister L., Campbell R., Childs S., Clements R., Farell D., Renwick A., Silk P., *A Parliament that works for Wales*, Cardiff 2017.
- Rajca L., *Dewolucja jako szczególny proces decentralizacji w Wielkiej Brytanii [w:] Samorząd Terytorialny w Polsce i w Europie. Aktualne problemy i wyzwania*, red. Czarniecki Krzysztof, Lutrzykowski Alfred, Musiałkiewicz Robert, Włocławek 2017.
- Scully R., Jones R.W., *Territorial Politics in Post-Devolution Britain [w:] Developments in British Politics 9*, eds. R. Heffernan, P. Cowley, C. Hay, Basingstoke 2011.
- Shipton M., *Why has gender balance been removed from the Senedd Reform Bill?*, <https://nation.cymru/opinion/why-has-gender-balance-been-removed-from-the-senedd-reform-bill>;
- Weatherby B., *Welsh Government to press ahead with plans increase Senedd members*, <https://www.independent.co.uk/news/uk/welsh-government-senedd-scottish-parliament-labour-northern-ireland-assembly-b2090411.html>.